

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра політичних наук і права

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення практичних занять та організації самостійної і
індивідуальної роботи з навчальної дисципліни
«ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 052 «Політологія».

Укладач: доктор політичних наук,
професор, професор кафедри політичних
наук і права Гедікова Н. П.

Одеса - 2024

УДК : 327(075.8)

ББК 66

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол 6 від 28.11.2024 року)*

Рецензенти:

***Кокорєв О. В.,** доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин, суспільних комунікацій та ІТ-права «Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку» (м. Одеса).*

***Наумкіна С. М.,** доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».*

Гедікова Н. П. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» [для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія»]. Одеса : Університет Ушинського. 2024. 70 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» містять навчально-тематичний план практичних занять та самостійної роботи, питання для обговорювання до практичних занять, питання та завдання для самостійного опрацювання певної частини курсу, творчо-аналітичні завдання, вказівки щодо виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, питання до самоконтролю, питання до заліку в обсязі повної структури курсу відповідно до програми, а також систему оцінювання щодо форм поточного та підсумкового контролю знань з поясненнями, список рекомендованих джерел інформації.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	7
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ	12
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ	30
РОЗДІЛ 4. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	47
РОЗДІЛ 5. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ	56
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	66
ДОДАТКИ	69

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Теорія міжнародних відносин» є складовою частиною професійної підготовки політологів. Вона є однією з наукових і навчальних дисциплін, спрямованих на вивчення такого багатопланового об'єкта дослідження як міжнародні відносини, теорії і концепції пояснення цього системного явища, закономірностей розвитку міжнародних відносин.

Мета навчальної дисципліни: формування у здобувачів системних уявлень про ключові поняття і концептуальні підходи, що визначають основні напрями досліджень у сфері міжнародних відносин, методологічні підходи і методи, на яких базується дослідження міжнародних відносин, засвоєння знань про природу, зміст, специфіку та закономірності міжнародних відносин, основні форми взаємодії суб'єктів міжнародних відносин, оволодіння прийомами аналізу міжнародних явищ і процесів, які використовуються в політичних науках, а також формування здатності ефективно використовувати теорії, принципи, основні методи аналізу, інноваційні підходи в навчанні та для вирішення подальших професійних завдань.

Основні навчальні завдання дисципліни «Теорія міжнародних відносин» полягають у формуванні готовності до:

- засвоєння основних теоретичних підходів і методів дослідження міжнародних відносин;
- формування, поглиблення і систематизації знань про основні теоретико-методологічні і концептуальні підходи і напрями у вивченні міжнародних відносин і окремих їх сфер;
- оволодіння навичками концептуального моделювання і прикладного аналізу міжнародно-політичних систем, процесів і ситуацій.

Очікувані результати навчання дисципліни:

знати:

- основні етапи розвитку науки про міжнародні відносини;

- сутність і особливості застосування методологічних принципів та основних методів наукового дослідження міжнародних відносин, явищ та процесів в міжнародному середовищі;

- зміст основних категорій і понять теорії міжнародних відносин;

- класичні традиції і парадигми у вивченні міжнародних відносин, сучасні школи та напрями в теорії міжнародних відносин;

- основні принципи наукових шкіл і напрямів теорії міжнародних відносин та розуміє зміст їхніх концепцій;

- специфіку міжнародної системи та принципів міжнародного порядку;

- різновиди учасників міжнародних відносин, їх інтереси, потреби, цілі та засоби діяльності;

- характер найважливіших особливостей, механізмів та рушійних сил міжнародних відносин;

уміти:

- науково коректно застосовувати основні поняття і категорії теорії міжнародних відносин;

- здійснювати критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять теорії міжнародних відносин;

- аналізувати та критично оцінювати основні парадигми, що виникали у процесі розвитку теорій міжнародних відносин;

- використовувати аналітичні підходи при практичному аналізі міжнародної ситуації, до аналізу актуальних міжнародно-політичних процесів;

- оцінювати явища і процеси сучасного світу, механізми регулювання міжнародних відносин;

- визначати та аналізувати актуальні проблеми міжнародних відносин, а також особливості соціально-політичних змін;

- оцінювати місце та роль України у сучасній світовій політиці;

- формулювати власну обґрунтовану думку з питань міжнародної політики;

- демонструвати навички концептуального моделювання міжнародних ситуацій.

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

РОЗДІЛ 1.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому студенти під керівництвом викладача закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань.

Основне завдання практичних занять – поглибити і закріпити знання, що одержані студентами на лекції та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, прищепити їм навички пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, тісніше пов'язувати теорію з практикою, уміння самостійно та творчо формувати свої думки в усній формі, висувати і захищати свої погляди з питань, що розглядаються.

Перелік тем практичних занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Підготовку до практичного заняття рекомендується починати з моменту читання лекції з відповідної теми та здійснювати її в певній послідовності. У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенту спочатку рекомендується з'ясувати тему і питання практичного заняття. Заздалегідь підібрати, вивчити та законспектувати рекомендовану літературу, вивчити основні поняття проблеми, всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття. Корисно до кожного питання практичного заняття складати розгорнуті плани відповіді. Перевірку засвоєння своїх знань студенти здійснюють за допомогою питань і завдань для самоконтролю, наведені у окремому розділі.

В процесі підготовки до практичного заняття рекомендується систематично накопичувати матеріали засобів масової інформації, дані суміжних дисциплін і використовувати їх у виступі. Для відповідей на практичних заняттях студентам рекомендується готувати дидактичні матеріали,

використовувати дошку з крейдою, різні технічні засоби та технології (ПК, мультимедіа презентації та відеоматеріали, мережу Internet).

На практичному занятті студенти мають можливість виступати з будь-якого питання, при цьому можна зачитувати окремі висловлювання, цитати, цифри з конспектів. При обговоренні того чи іншого питання студент повинен чітко формулювати основні теоретичні положення теми, обґрунтовувати і доводити свої міркування і твердження, давати повну і стислу відповідь на поставлене запитання, робити висновки, доповнювати доповідача тощо.

В ході дискусії на занятті студент має можливість не лише розширити свої знання, але й перевірити, уточнити, закріпити те, що він вивчив під час самостійної роботи. Приймаючи участь у практичному занятті, доцільно під час виступів інших студентів робити відповідні помітки в конспекті щодо найбільш цікавих питань.

Плідна та активна робота на практичному занятті значно підвищує ефективність опанування матеріалу та в подальшому заощаджує час на його повторення.

Усі форми проведення практичних занять передбачають дискусію зі сформульованих питань, з'ясування виділених термінів і понять, обговорення доповідей і виконаних практичних завдань.

Теми практичних занять

№ тем и	Назва теми Форма заняття	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Семінар «Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна».	2	1
2	Дискусія «Ідейно-теоретичні підходи дослідження міжнародних відносин в історії політичної думки».	2	1
3	Дискусія «Традиційні (класичні) та модерністські теорії міжнародних відносин».	2	
4	Дискусія «Неокласичні та постмодерністські теорії міжнародних відносин».	2	
5	Семінар «Міжнародна система».	2	1

5	<i>Дискусія «Міжнародна система».</i>	2	
6	<i>Семінар «Учасники (актори) міжнародних відносин».</i>	2	
7	<i>Семінар «Інтереси, потреби, цілі та засоби учасників (акторів) міжнародних відносин».</i>	2	
8	<i>Семінар «Правові та моральні принципи регулювання міжнародних відносин».</i>	2	1
9	<i>Дискусія «Міжнародне співробітництво».</i>	2	
10	<i>Круглий стіл «Міжнародні конфлікти та механізми їх урегулювання».</i>	2	
10	<i>Круглий стіл «Міжнародні конфлікти та механізми їх урегулювання».</i>	2	
	Усього:	24	4

Самостійна робота студента – це активні форми індивідуальної і колективної діяльності, спрямовані на закріплення пройденого матеріалу, формування навичок аналітичної роботи та вміння на практиці реалізовувати отримані знання.

Основними завданнями самостійної роботи є:

- вироблення навичок ефективної самостійної пізнавальної діяльності з опрацювання та засвоєння навчального матеріалу з навчальної дисципліни;
- підвищення ефективності навчального процесу за допомогою організації позааудиторного навчання відповідно до особистих здібностей кожного здобувача вищої освіти;
- оволодіння культурою розумової праці, вмінням орієнтуватися у потоці наукової інформації, розвиток незалежності мислення, формування власного погляду на питання, що вивчаються;
- формування потреби до неперервної самоосвіти, самовдосконалення своїх знань, поширення кругобігу.

Самостійна робота студентів починається після вступної лекції, на якій викладач дає основні рекомендації щодо методики самостійного опанування курсом.

Самостійна підготовка здійснюється у таких формах:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу з використанням конспекту лекцій;

- опрацювання підручників та посібників;
- опрацювання наукової літератури та першоджерел;
- самостійне вивчення питань до практичних занять на основі навчальної, монографічної, довідкової літератури, документів, матеріалів, періодичних видань, інформаційних баз даних тощо;
- підготовка завдань з самостійної роботи відповідно до заданого плану до кожної з тем навчальної дисципліни;
- підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань;
- підготовка до аудиторного письмового тесту;
- підготовка до заліку;
- робота з пошуковими системами Інтернет.

Загальні рекомендації до організації самостійної роботи:

1. Уважно ознайомитись із розгорнутим змістом дисципліни, використовуючи конспект лекцій та відповідну літературу.
2. Знайти та визначити місце зазначених для самостійної роботи тем у загальній структурі курсу.
3. Уважно прочитати питання за кожною темою та знайти відповіді на них у рекомендованій літературі.
4. Законспектувати найважливіші теоретичні положення кожної теми.
5. У ході опрацювання теоретичного матеріалу визначити незрозумілі теоретичні виклади з метою подальшої консультації з викладачем.
6. Найбільш складні теоретичні положення рекомендується зазначити у окремому конспекті з метою їх засвоєння та подальшої рекомендації з викладачем.
7. Вивчаючи матеріал, чітко відокремлювати його теоретичну та практичну частини.
8. Опрацьовуючи практичний матеріал, постійно звертати увагу на його значущість та перспективи подальшого втілення у життя.
9. Самостійну роботу виконувати систематично, за відповідним планом.
10. Завдання з самостійної роботи розглядатимуться під час проведення

практичних занять.

Зміст самостійної роботи студента з дисципліни визначається робочою навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота студента забезпечується навчально-методичними матеріалами, передбаченими робочою навчальною програмою дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, методичними рекомендаціями з проведення практичних занять; методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань тощо.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи й виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, виноситься на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, що вивчався під час аудиторних навчальних занять.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Форма контролю
		денна	заочна	
1	Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна.	6	7	Індивідуальна, групова співбесіда, усне опитування, перевірка практичних завдань, залік
2	Ідейно-теоретичні підходи дослідження міжнародних відносин в історії політичної думки.	6	8	
3	Традиційні (класичні) та модерністські теорії міжнародних відносин.	6	9	
4	Неокласичні та постмодерністські теорії міжнародних відносин	6	10	
5	Міжнародна система.	6	11	
6	Учасники (актори) міжнародних відносин.	6	10	
7	Інтереси, потреби, цілі та засоби учасників (акторів) міжнародних відносин.	6	9	
8	Правові та моральні принципи регулювання міжнародних відносин.	6	9	
9	Міжнародне співробітництво.	6	9	
10	Міжнародні конфлікти та механізми їх урегулювання.	6	8	
	Разом:	60	90	

РОЗДІЛ 2.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

**Змістовий модуль Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні
засади дослідження міжнародних відносин.**

Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна.

Практичне заняття № 1. *Семінар* «Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна».

Питання для обговорення:

1. Наукова природа теорії міжнародних відносин.
2. Об'єкт теорії міжнародних відносин.
3. Предмет теорії міжнародних відносин.
4. Теорія міжнародних відносин у системі суспільних наук.
5. Структура, завдання та функції теорії міжнародних відносин.
6. Методологічні принципи у ТМВ.
7. Дослідницькі методи або наукові підходи ТМВ: системний, діалектичний, дедуктивний, індуктивний, стратегічний, прогностичний, синоптичний, структурно-функціональний, інституційно-нормативний та синергетичний.
8. Особливості застосування методів наукового пізнання на теоретичному та емпіричному рівнях дослідження міжнародних відносин.
9. Понятійно-категоріальний апарат ТМВ.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Визначте співвідношення категорій «міжнародні відносини», «міжнародна політика», «світова політика».
2. Обґрунтуйте доцільність застосовування цілісного підходу при вивченні міжнародних відносин.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізуйте основні наукові підходи щодо визначення сутності поняття «міжнародні відносини». Яке, на ваш погляд, є найбільш вживаним.

Завдання 2. Визначте тенденції притаманні сучасним міжнародним відносинам.

Завдання 3. Поміркуйте над співвідношенням предмету політичної науки та теорії міжнародних відносин.

Результати доповіді на практичному занятті.

Тема 2. Ідейно-теоретичні підходи дослідження міжнародних відносин в історії політичної думки.

Практичне заняття № 2. Дискусія «Ідейно-теоретичні підходи дослідження міжнародних відносин в історії політичної думки».

Питання для обговорення:

1. Міжнародно-політична думка Стародавньої Індії.
2. Міжнародно-політична думка Стародавнього Китаю.
3. Міжнародно-політична думка Античної Греції.
4. Міжнародно-політична думка Середньовіччя.
5. Міжнародно-політична думка епохи Відродження.
6. Міжнародно-політична думка Нового часу.
7. Марксистський етап у розвитку ТМВ: зміст, характерні риси і особливості.
8. Українська міжнародно-політична думка.

Практичні завдання:

1. Робота в малих групах.

– кожна група – прихильник однієї з теорій, потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своїх» теорій;

– групи готують презентації власних проєктів, кожен проєкт обговорюється, робиться висновок, проводиться підбиття підсумків роботи в групах.

2. Робота в групі. Обмін ідеями.

- кожен вибирає теорію, яка йому найбільш близька і дає пояснює чому;
- обговорюються результати в групі, підводяться підсумки.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

- проводяться у формі обговорення визначених питань;
- всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення;
- підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Теорія «двох мечів» Бернара Клервоського.
2. Сутність ідеї створення універсальної європейської континентальної імперії у вченні М. Гаттінара.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Розкрийте суть поняття «надлишок могутності» надане Фукідідом. З'ясуйте, яким чином воно може бути застосовано до сучасних міжнародних відносин. Обґрунтуйте своє судження.

Завдання 2. Проаналізуйте концепції природного стану Т. Гоббса, Д. Локка, Ж.-Ж. Руссо. Визначте основні відмінності.

Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 3. Традиційні (класичні) та модерністські теорії міжнародних відносин.

Практичне заняття № 3. Дискусія «Традиційні (класичні) та модерністські теорії міжнародних відносин».

Питання для обговорення:

1. Проблема класифікації наукових концепцій.
2. Теорія ідеалізму.
3. Політичний реалізм в США і у Західній Європі.
4. Модерністські концепції міжнародних відносин в працях Л. Річардсона та К. Райта.
5. Системний підхід до аналізу міжнародних відносин та ситуацій.
6. Створення теорії зв'язку та факторних теорій міжнародних відносин.
7. Критика Х. Буллом модерністського підходу.
8. Теорії модерністських напрямів зовнішніх досліджень.

Практичні завдання:

1. Робота в малих групах.

– кожна група – прихильник однієї з теорій, потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своїх» теорій;

– групи готують презентації власних проєктів, кожен проєкт обговорюється, робиться висновок, проводиться підбиття підсумків роботи в групах.

2. Робота в групі. Обмін ідеями.

– кожен вибирає теорію, яка йому найбільш близька і дає пояснює чому;

– обговорюються результати в групі, підводяться підсумки.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

- проводяться у формі обговорення визначених питань;
- всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення;
- підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Зміст теоретичних концепцій Г. Кісінджера та А. Арона. Провести порівняльний аналіз.
2. Основні принципи ідеалізму.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. З'ясуйте значення періоду «холодної війни» в розвитку реалістичної парадигми. Аргументуйте свою відповідь.

Завдання 2. Визначте основний внесок школи «модернізму» у дослідження міжнародних відносин.

Завдання 3. Розкрийте суть і значення політичної спадщини В. Вільсона в теорії міжнародних відносин.

Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 4. Неокласичні та постмодерністські теорії міжнародних відносин.

Практичне заняття № 4. Дискусія «Неокласичні та постмодерністські теорії міжнародних відносин».

Питання для обговорення:

1. Неореалізм в теорії міжнародних відносин.
2. Неолібералізм в теорії міжнародних відносин.
3. Неомарксизм в теорії міжнародних відносин.
4. Постмодернізм в теорії міжнародних відносин.
5. Сутність цивілізаційного підходу.
6. Концепція «кінця історії» Ф. Фукуями.
7. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона.
8. Геополітичні концепції З. Бжезинського.

Практичні завдання:

1. Робота в малих групах.

– кожна група – прихильник однієї з теорій, потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своїї» теорії;

– групи готують презентації власних проєктів, кожен проєкт обговорюється, робиться висновок, проводиться підбиття підсумків роботи в групах.

2. Робота в групі. Обмін ідеями.

– кожен вибирає теорію, яка йому найбільш близька і дає пояснює чому;

– обговорюються результати в групі, підводяться підсумки.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

– проводяться у формі обговорення визначених питань;

– всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;

– обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;

- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення;
- підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Теоретичне відкриття неореалістами структури системи як ключового елемента аналізу.
2. Зони зближення неолібералізму з неореалізмом в процесі «великих дебатів».

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Дослідить основні положення суперечки неореалізму і неолібералізму.

Завдання 2. Проаналізуйте з позиції сучасної реальності визначену Бжезинським у книзі «Велика шахівниця» роль України як геополітичного центру Європи для подальших трансформаційних змін у світовому просторі.

Результати доповіді на практичному занятті.

Змістовний модуль II. Міжнародна система і учасники (актори) міжнародних відносин.

Тема 5. Міжнародна система.

Практичне заняття № 5. Семінар «Міжнародна система».

Питання для обговорення:

1. Основні поняття системної теорії.
2. Системний підхід в аналізі міжнародних відносин.
3. Сутність та особливості міжнародних систем.

4. Структура міжнародної системи.
5. Типологія міжнародних систем (за Е. Луарда, Ч. Ендрейна, Е. Чемпелем, в парадигмі політичного реалізму, за М. Каплана, М. Ніколсона).
6. Теоретичні моделі міжнародних систем (М. Каплан, Дж. Моделскі, С. Хоффман та ін.).

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Середовище міжнародної системи, його особливості.
2. Регіональні підсистеми.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Сформулюйте п'ять особливостей, притаманних сучасній міжнародній системі.

Завдання 2. Розгляньте ієрархію міжнародних систем та визначте її основні закономірності.

Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 5. Міжнародна система.

Практичне заняття № 6. Дискусія «Міжнародна система».

Питання для обговорення:

1. Закони функціонування і трансформації міжнародних систем.
2. Особливості та закономірності еволюції міжнародних систем.
3. Умови переходу від біполярної до мультиполярної системи.
4. Динаміка сучасної глобальної системи.
5. Поняття міжнародного порядку в сучасних дослідженнях.
6. Сутність і типологія міжнародного порядку.
7. Формальне і неформальне регулювання міжнародного порядку.
8. Нова геополітична карта світу і тенденції геополітичних змін у постбіполярному світі.

Практичні завдання:**1. Робота в малих групах.**

– кожна група – прихильник однієї з теорій, потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своїї» теорії;

– групи готують презентації власних проєктів, кожен проєкт обговорюється, робиться висновок, проводиться підбиття підсумків роботи в групах.

2. Робота в групі. Обмін ідеями.

– кожен вибирає теорію, яка йому найбільш близька і дає пояснює чому;

– обговорюються результати в групі, підводяться підсумки.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

– проводяться у формі обговорення визначених питань;

– всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;

– обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;

– учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;

– в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;

– конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення;

– підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи***I. Питання для самостійного опрацювання.***

1. Схема прикладного аналізу міжнародного порядку.

2. Явище монополярності за умов існування «єдиної наддержави».

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету охарактеризуйте сучасний міжнародний порядок і сучасні проблеми його інституційного регулювання.

Завдання 2. Визначте та обґрунтуйте особливості формування нового міжнародного порядку.

Завдання 3. Визначте характер взаємообумовлення міжнародної системи та міжнародного порядку. Аргументуйте своє судження.

Результати доповіді на практичному занятті.

Тема 6. Учасники (актори) міжнародних відносин.

Практичне заняття № 7. Семінар «Учасники (актори) міжнародних відносин».

Питання для обговорення:

1. Типологія учасників міжнародних відносин.
2. Державна як актор міжнародних відносин.
3. Міжнародні міжурядові організації.
4. Недержавні міжнародні актори: поняття та сутність.
5. Суспільні групи: етнічні групи, релігійні групи, професійні групи, культурні групи, політичні групи, економічні групи.
6. Транснаціональні корпорації.
7. Нетрадиційні актори міжнародних відносин: поняття та сутність.
8. Фізична особа як актор міжнародних відносин.
9. Великі міста та мегаполіси.
10. Транснаціональні злочинні угруповання.
11. Регіони окремих держав.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Основні принципи, що закріплені в Статуті ООН і покликані

стабілізувати міжнародні відносини, яких повинен дотримуватися кожний актор сучасної системи міжнародних відносин.

2. Практика та інституціональні форми політичної участі індивідів в сфері міжнародної політики.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Побудуйте чинну ієрархію акторів міжнародної системи.

Завдання 2. Визначте які неурядові структури впливають на світовий процес та поясніть характер і ступінь впливу кожної з них.

Результати доповіді на практичному занятті.

Тема 7. Інтереси, потреби, цілі та засоби учасників (акторів) міжнародних відносин.

Практичне заняття № 8. Семінар «Інтереси, потреби, цілі та засоби учасників (акторів) міжнародних відносин».

Питання для обговорення:

1. Сутність інтересів учасників (акторів) міжнародних відносин.
2. Класифікація інтересів учасників міжнародних відносин за різними критеріями.
3. Національно-державний інтерес (Г. Моргентау та Р. Арон, Р. Нібур та ін.).
4. Зовнішньополітичні інтереси держави в міжнародних відносинах.
5. Конфлікт інтересів учасників міжнародних відносин. Взаємодія інтересів та утворення коаліцій та союзів держав.
6. Потреби та їх артикуляція у політиці держави.
7. Аспіраційні і оперативні потреби.
8. Співвідношення інтересів і цілей. Типологія цілей.
9. Стратегія як встановлення співвідношення між цілями і засобами в міжнародних відносинах.
10. Сила як сутнісна характеристика міжнародних відносин. Поняття сили та її елементи. Сила та могутність.

11. Основні теоретичні підходи до розуміння сили в міжнародних відносинах. Концепції феномена «сили» в ТМВ.

12. Регулювання відносин в міжнародній системі через формування та підтримання балансу сил (рівноваги).

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Роль та можливі наслідки протиріч зовнішньополітичних інтересів держав.
2. Особливості ухвалення рішень учасниками міжнародних відносин.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначте роль та спрогнозуйте можливі наслідки протиріч зовнішньополітичних інтересів держав в сучасних умовах формування і розвитку міжнародних відносин.

Завдання 2. Визначте та схарактеризуйте відмінності між «м'якою» та «жорсткою силою». На конкретних прикладах проілюструйте їх застосування у сучасних міжнародних відносинах.

Результати доповіді на практичному занятті.

Змістовий модуль III. Явища і процеси в міжнародному середовищі, механізми регулювання міжнародних відносин.

Тема 8. Правові та моральні принципи регулювання міжнародних відносин.

Практичне заняття № 9. Семінар «Правові та моральні принципи регулювання міжнародних відносин».

Питання для обговорення:

1. Місце правових і моральних норм у сфері міжнародних відносин.
2. Історичні форми та особливості регулятивної ролі міжнародного права.
3. Основні принципи сучасного міжнародного права.
4. Право прав людини і міжнародне гуманітарне право.

5. Взаємодія права і моралі в міжнародних відносинах. Відмінності між правом та мораллю.
6. Основні наукові підходи до трактування міжнародної моралі.
7. Основні імперативи міжнародної моралі.
8. Дієвість моральних норм у міжнародних відносинах.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Проблеми, які виникають в процесі застосування норм і принципів міжнародного права в сучасних міжнародних відносинах та можливі шляхи їх вирішення.
2. Співвідношення сила і моралі в міжнародних відносинах. Надайте та обґрунтуйте свою думку.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Як ви розумієте тезу про те, що «моральні імперативи визначаються принципами міжнародних відносин»? Аргументуйте своє судження.

Завдання 2. Поясніть, яким чином вирішується проблема «гуманітарного втручання» у сучасних міжнародних відносинах.

Результати доповіді на практичному занятті.

Тема 9. Міжнародне співробітництво.

Практичне заняття № 10. Дискусія «Міжнародне співробітництво».

Питання для обговорення:

1. Поняття, типи і форми міжнародного співробітництва.
2. Міждержавні союзи як форма міжнародного співробітництва.
3. Транскордонне співробітництво.
4. Проблема стабільності міжнародних систем та міждержавне співробітництво.
5. Сучасні концепції інтеграції в теорії міжнародних відносин.

6. Наслідки і стан інтеграційних процесів у сучасному світі.

Практичні завдання:

1. Робота в малих групах.

- кожна група – прихильник однієї з теорій, потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своїї» теорії;
- групи готують презентації власних проєктів, кожен проєкт обговорюється, робиться висновок, проводиться підбиття підсумків роботи в групах.

2. Робота в групі. Обмін ідеями.

- кожен вибирає теорію, яка йому найбільш близька і дає пояснює чому;
- обговорюються результати в групі, підводяться підсумки.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

- проводяться у формі обговорення визначених питань;
- всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення;
- підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Теорія А. Уолферса про мотиви й типи міжнародного співробітництва. Здійсніть критичний аналіз.
2. Причини, які зумовлюють зростання ваги інтеграційних процесів у

міжнародних процесах.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Поміркуйте над питанням: що є основою для міжнародного співробітництва? Відповідь аргументуйте.

Завдання 2. Визначте мету створення міждержавних союзів як форми міжнародного співробітництва.

Завдання 3. Оцініть ступінь впливу сучасних глобалізаційних та інтеграційних міжнародних процесів на характер взаємин держав.

Результати доповіді на практичному занятті.

Тема 10. Міжнародні конфлікти та механізми їх урегулювання.

Практичне заняття № 11. *Круглий стіл* «Міжнародні конфлікти та механізми їх урегулювання».

Питання для обговорення (теми презентацій-довідей за вибором):

1. Основні підходи до дослідження міжнародних конфліктів.
2. Проблема дифініціювання міжнародних конфліктів.
3. Характер, природа, сутність та функції міжнародних конфліктів.
4. Типології міжнародних конфліктів.
5. Структура та фази міжнародного конфлікту.
6. Способи врегулювання міжнародних конфліктів.
7. Міжнародні переговори: сутність, типи, функції.
8. Переговорний процес: стадії, технологія, етапи.
9. Типи участі та роль міжнародної організації у процесі врегулювання міжнародних конфліктів.

Методика проведення круглого столу:

1. Робота в малих групах.
- 1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.

2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки, проводиться підбиття підсумків роботи в групах.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо сутності та особливостей міжнародних конфліктів та механізмів їх урегулювання.

Методика проведення обговорювання:

- проводяться у формі обговорення визначених проблем;
- учасники виступають з доповідями (доповіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення;
- обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою, – лише до критичних виступів;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Основні причини конфліктної поведінки держав в міжнародних відносинах.
2. Основна суперечність конфлікту.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Схарактеризуйте стратегію та тактику стратегії поведінки в конфлікті.

Завдання 2. Оцініть роль міжнародних організацій у врегулюванні сучасного україно-російського конфлікту.

Результати доповіді на практичному занятті.

Тема 11. Міжнародні конфлікти та механізми їх урегулювання.

Практичне заняття № 12. *Круглий стіл* «Міжнародні конфлікти та механізми їх урегулювання».

Питання для обговорення (теми презентацій-довідей за вибором):

1. Сутність, виникнення та розвиток дипломатичної діяльності.
2. Особливості макіавеллівської та етично-нормативної дипломатичних шкіл.
3. Форми та методи дипломатичної діяльності.
4. Функції дипломатії.
5. Дипломатичні відносини.
6. Види дипломатії.
7. Розвиток української дипломатії періоду незалежності.

Методика проведення круглого столу:

1. Робота в малих групах.
 - 1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.
 - 2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки, проводиться підбиття підсумків роботи в групах.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо сутності та особливостей дипломатичної діяльності.

Методика проведення обговорювання:

- проводяться у формі обговорення визначених проблем;
- учасники виступають з доповідями (довіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення;

- обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою, – лише до критичних виступів;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- підсумковий висновок оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Вимоги до дипломата з позиції норм і принципів міжнародного права та моралі.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначте переваги і недоліки дипломатії на високому і найвищому рівнях.

Завдання 2. Розкрийте особливості професії дипломата.

Завдання 3. Визначте задачі консульської служби.

Результати доповісти на практичному занятті.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ

Загальні положення

Навчальним планом передбачено виконання кожним студентом індивідуального навчально-дослідного завдання.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (далі – ІНДЗ) є однією з форм освітнього процесу, що виконуються під час позааудиторної самостійної роботи. ІНДЗ виконуються студентами самостійно з одержанням необхідних консультацій з боку викладача.

Видами ІНДЗ з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» є есе / доповідь з презентацією / реферат.

Вид ІНДЗ та його тематика обираються студентами самостійно із запропонованого нижче переліку тем, або виконуються на іншу, узгоджену із викладачем тему в межах дисципліни, що вивчається. ІНДЗ оцінюється відповідно до зазначених у цих методичних рекомендаціях критеріїв оцінювання.

Есе – це самостійна письмова реферативно-аналітична праця з вільною композицією, що написана на основі опрацювання відповідних джерел, висвітлює сучасний стан конкретної проблеми і містить науково обґрунтований власний погляд на неї, а також відповідь на запитання про перспективи та можливі способи її розв’язання. Ця навчальна робота передбачає вираження студентом своєї точки зору, особистої суб’єктивної оцінки предмета міркування, дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення матеріалу.

Доповідь – це документ, у якому викладається самостійно опрацьована певна проблема (тема, питання) за навчальними посібниками, спеціальною літературою та іншими джерелами, подаються висновки, пропозиції. Вона призначена для усного (публічного) читання та обговорення. Метою доповіді є

формування у студентів вміння пов'язувати теорію з практикою, користуватися літературою, популярно викладати складні питання, триматися перед аудиторією. Робота над доповіддю спрямована на формування у студентів вміння викладати сутність певного питання, коментувати конкретну думку, подію, факт, дати їм авторську аналітичну оцінку.

Для наочної підтримки захисту доповіді створюється презентація.

Презентація – це представлення результатів самостійної роботи студента з опрацювання обраної теми. Мета презентації – набуття студентами навичок з аналізу власної роботи і публічного представлення результатів дослідження. Презентація дозволяє подати матеріал більш наглядно, індивідуально, з використанням елементів якісної графіки, відеоматеріалів, звуковим супроводом. Використання комп'ютерних презентацій сприяє розвитку наочнообразного мислення, стійкості уваги, образної пам'яті, уважності, спостережливості, стимулює продуктивні творчі функції мислення.

Реферати – це індивідуальні завдання, які сприяють поглибленню і розширенню теоретичних знань студентів з окремих тем дисципліни, розвивають навички самостійної творчої роботи з навчальною та науковою літературою, розвивають та закріплюють первинні навички дослідницької діяльності, а також застосуванні отриманих знань у здійсненні професійній діяльності. Ця навчальна робота прищеплює навички узагальнення програмного матеріалу, використання різноманітних джерел, складання бібліографії з теми дослідження, вміння робити порівняльний аналіз, контент-аналіз, зіставляти та узагальнювати різні підходи, погляди, конкретний матеріал, розкривати своє ставлення до досліджуваних проблем, робити правильні обґрунтовані висновки.

Тематика та вимоги до виконання індивідуального навчально-дослідного завдання

Рекомендовані теми індивідуального навчально-дослідного завдання

(за вибором: есе/доповідь з комп'ютерною презентацією/реферат).

№ з/п	Тематика (за вибором)	Кількість годин	
		денна	заочна
	<i>Есе</i>		
1	Найважливіші причини та особливості сучасної кризи теорії міжнародних відносин.		
2	Концепція Т. Гроція і сучасний світ.		
3	Ідеалістична традиція на ранніх етапах розвитку теорії міжнародних відносин.		
4	Особливості сучасної полеміки між теоріями неореалізму та неолібералізму.		
5	Основні відмінності неомарксистської теорії міжнародних відносин від реалістської і ліберальної парадигми.		
6	Теорія демократичного світу: походження і сучасне втілення.		
7	Найважливіші причини невдачі «біхевіористської революції» та ймовірність консенсусу модернізму і класичної теорії.		
8	Теорія демократичного світу: походження і сучасне втілення.		
9	Стан та характерні особливості сучасної міжнародної системи.		
10	Інституціональні проблеми регулювання світового порядку.		
11	Майбутній світовий порядок.		
12	Міжнародні організації та їх роль в регулюванні міжнародних відносин.		
13	Провідні світові центри, що займаються теорією міжнародних відносин.		
14	Інструменти зовнішньої політики.		
15	М'яка», «жорстка», «розумна» сила в теорії міжнародних відносин: порівняльний аналіз.		
16	Про дієвість моральних норм в міжнародних відносинах.		
17	Основні проблеми етнічних та політичних конфліктів.		
18	Традиційні і новітні методи вирішення міжнародних конфліктів.		
19	Інтеграційні процеси у XXI столітті та їх наслідки.		
	<i>Доповідь з комп'ютерною презентацією</i>		
1	Причини виникнення науки про міжнародні відносини.		
2	Універсальні закономірності міжнародних відносин, що		

	розділяються основними теоретичними школами.		
3	Зовнішня політика Афіньської держави по Фукидиду і проблема сили в міжнародних відносинах.		
4	Зовнішньополітичні концепції Київської Русі.		
5	Принципи класичної теорії політичного реалізму.		
6	Політичний реалізм Г. Моргентау та Р. Арона: порівняльний аналіз.		
7	Основні положення політичного ідеалізму в теорії та практиці міжнародних відносин.		
8	Вплив політичного реалізму на сучасну міжнародну політику.		
9	Особливості сучасної феміністської дискусії у теорії міжнародних відносин.		
10	Структурна характеристика системи міжнародних відносин.		
11	Основні теоретичні моделі міжнародних систем.		
12	Напрями сучасної трансформації світового порядку.		
13	Державоцентризм та транснаціоналізм як основні підходи до трактування проблеми суб'єктності в міжнародних відносинах.		
14	Роль міжнародних неурядових організацій у сучасних міжнародних відносинах.		
15	Проблема узгодженості та протиріч зовнішньополітичних інтересів, шляхи її вирішення.		
16	Проблема потреб і інтересів в соціальному житті, шляхи та методи її вирішення.		
17	Особливості сучасного міжнародного права і його основні принципи.		
18	Регулююча функція моралі в теорії міжнародних відносин.		
19	Стадії міжнародного конфлікту та механізми його врегулювання міжнародних конфліктів.		
20	Переговорний процес як засіб врегулювання відносин в міжнародній системі.		
21	Стили ведення міжнародних переговорів.		
22	Теоретичні аспекти сучасних процесів глобалізації і регіоналізації в міжнародних відносинах.		
23	Хронологія про мир і співробітництво.		
	Реферат		
1	Гене́за теорії міжнародних відносин.		
2	Методологічні підстави дослідження міжнародних відносин.		
3	Сутність реалістичних уявлень про міжнародні відносини в політичній думці епохи Відродження й Нового часу.		
4	Уявлення про міжнародні відносини мислителів Кирило-Мефодіївського братства.		
5	Розвиток ідеалізму у перше десятиліття після Другої світової війни.		

6	Розвиток школи політичного реалізму в 1940–1970-і рр.		
7	Модернізм і постмодернізм в теорії міжнародних відносин.		
8	Моделі постмодерністської та неомарксистської концепцій міжнародних відносин.		
9	Еволюція системи міжнародних відносин після закінчення «холодної війни».		
10	Нетрадиційні актори міжнародних відносин та їх вплив на міжнародні відносини і процеси.		
11	Роль і місце міжнародних організацій у сучасній системі міжнародних відносин (ООН, ОБСЄ, Рада Європи, НАТО, СНД тощо), елементи наднаціональності в їх діяльності.		
12	Проблеми особистості в міжнародній політиці в різних теоріях міжнародних відносин.		
13	Безпека і виживання як основа національно-державного інтересу (Г. Моргентау, Р. Арон, Р. Нібура).		
14	Сила в концепції політичного реалізму.		
15	Мораль і право в конкуруючих теоріях міжнародних відносин.		
16	Взаємодія права і моралі в міжнародних відносинах.		
17	Особливості міжнародних конфліктів сучасності, їх відображення в наукових концепціях.		
18	Роль дипломатії і переговорів в розвитку і зміцненні міжнародної співпраці.		
19	Співпраця як чинник стабілізації міжнародних відносин: аналіз концептуальних підходів.		
20	Теорії співпраці і інтеграції: порівняльний аналіз.		
	Разом	20	20

При підготовці та написанні есе рекомендується використовувати наступний досвід:

1. Студент повинен уважно ознайомитися з рекомендованою тематикою есе, запропонованою в цій розробці, і вибрати тему. Можна запропонувати свою власну тему есе.

2. З'ясувати зміст обраної теми та цільову настанову, проконсультуватися з цього приводу у викладачів, визначити і накреслити головні питання які підлягають розгляду.

3. При необхідності скласти план особистої роботи. У плані визначити терміни написання есе, редагування, виготовлення наочних матеріалів

(ілюстрацій, таблиць, схем тощо).

4. Підготувати список необхідної літератури з теми. У цій роботі доцільно користуватися каталогами бібліотек.

5. Вивчити рекомендовану літературу, тобто вибрати основні положення, які відносяться до теми есе, з'ясувати фактичний матеріал та висновки, до яких приходить автор. Під час вивчення літератури треба робити відповідні записи, які потім слід використати при написанні есе.

Характеристика та вимоги до основних компонентів змісту есе:

При написанні есе бажано дотримуватися відповідних вимог.

Структура есе включає такі основні елементи (орієнтовна):

- титульний аркуш (додаток А);
- вступ, де стисло визначається актуальність та суть проблеми (20 % обсягу роботи);
- основна частина, де викладається власний погляд (позиції) на проблему (60 % обсягу роботи);
- висновок, який містить підсумкове судження (20 % обсягу роботи);
- список використаних джерел (не більше 5 найменувань);
- додатки (за необхідністю).

Титульна сторінка есе оформлюється за встановленим зразком (див. додаток А) та є першою сторінкою індивідуального завдання, проте номер на ній не проставляється.

У **Вступі** необхідно відобразити суть та обґрунтування вибору теми, структуру її розгляду, здійснити перехід до основного судження. На цьому етапі важливо правильно сформулювати питання, на яке автор збирається знайти відповідь під час дослідження.

Основна частина передбачає розкриття обраної теми твору, де буде сформульовано судження, розкрито аргументацію та аналіз, використовуючи обґрунтування тез і роздумів, докази, факти і приклади на підтримку

У **висновках** необхідно викласти основне судження, резюмувати аргументи на захист основного судження, показати особисті думки щодо висвітленої теми.

Список використаних джерел містить перелік літературних джерел, що використовуються при підготовці есе.

Додатки складаються з допоміжних таблиць, розмір яких більший за одну сторінку, діаграм, схем, інструкцій, методик, звітної документації, допоміжних ілюстрацій, тощо і нумеруються в тій послідовності, в якій на них надаються посилання в тексті.

Структуру есе визначають висунуті до нього вимоги, де думки автора: 1) викладено у формі коротких тез; 2) підкріплені доказами – за тезою слідують аргументи: вступ; теза, аргументи; теза, аргументи; теза, аргументи; висновок. Автор може використовувати декілька аргументів на користь кожної тези для більшої переконливості обраної тези.

Правила оформлення есе:

Есе виконується на стандартних аркушах формату А4 (210х297) і розміщується на одній стороні аркуша. Тип шрифту – Times New Roman Cyr. Шрифт основного тексту – звичайний, розмір 14; абзац – 1,25; інтервал – 1,5; текст повинен бути відформатованим по ширині й без перенесень.

Кожна сторінка має однакові поля: ліве – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє, нижнє – 20 мм. Загальний обсяг есе, виконаного на комп'ютері, – 7-10 сторінок без додатків. Сторінка тексту повинна містити 29-30 рядків.

Усі сторінки роботи послідовно нумерують арабськими цифрами, проставляючи їх у правому верхньому куті (без крапки). Нумерація сторінок починається з титульного листа, на якому цифра «1» не ставиться. Рисунки, таблиці (які розміщені в тексті роботи), список використаних джерел, додатки також включаються до наскрізної нумерації.

При написанні есе необхідно: викладати матеріал грамотно з використанням наукового стилю писемної мови, логічно, послідовно; дотримуватися основних вимог з використання цитат; чітко формулювати

думки; узагальнювати результати досліджень. До нього можуть бути додані графіки, діаграми і таблиці, схеми, ілюстрації (кольорові, чорно-білі, ламіновані).

При підготовці та написанні доповіді з презентацією рекомендується використовувати наступний досвід:

1. Студент повинен уважно ознайомитися з рекомендованою тематикою доповіді, запропонованою в цій розробці, і вибрати тему. Можна запропонувати свою власну тему доповіді.
2. З'ясувати зміст обраної теми та цільову настанову, визначити і накреслити головні питання які підлягають розгляду, проконсультуватися з цього приводу у викладачів.
3. Підібрати матеріал, обдумати і структурувати доповідь, підібрати демонстраційно-наочний матеріал.
4. При необхідності скласти план особистої роботи. У плані визначити терміни написання презентації, редагування.
5. Підготувати список необхідної літератури з теми. У цій роботі доцільно користуватися каталогами бібліотек.
6. Провести пробну репетицію виступу, підготуватися до відповідей на можливі запитання.

Характеристика та вимоги до основних компонентів змісту роботи:

При виконанні письмових індивідуально-дослідних завдань бажано дотримуватися відповідних вимог.

Структура індивідуального завдання включає такі основні елементи (орієнтовна):

- титульний аркуш;
- зміст дослідження;
- мета і предмет дослідження;
- основна частина;
- висновки;

– список використаних джерел (до 10 основних).

Титульна сторінка оформлюється за встановленим зразком (див. додаток А) та є першою сторінкою індивідуального завдання.

У **Вступі** необхідно відобразити суть та обґрунтування вибору теми, структуру її розгляду, здійснити перехід до основного судження. На цьому етапі важливо правильно сформулювати питання, на яке автор збирається знайти відповідь під час дослідження.

Основна частина передбачає розкриття обраної теми доповіді, де буде сформульовано судження, розкрито аргументацію та аналіз, використовуючи обґрунтування тез і роздумів, докази, факти і приклади на їх підтримку.

У **висновках** необхідно викласти основне судження, резюмувати аргументи на захист основного судження, показати особисті думки щодо висвітленої теми. Доповіді можуть включати в себе авторські рекомендації, пропозиції або інші мотиваційні елементи.

Список використаних джерел містить перелік літературних джерел, що використовуються при підготовці презентації. Список використаних джерел повинен бути з докладним зазначенням вихідних матеріалів. Крім електронних адрес потрібно вказувати і друковані видання.

Правила оформлення презентації:

Параметри сторінки:

- розмір слайдів має відповідати розміру екрана;
- орієнтація слайда – альбомна;
- нумерувати слайди слід арабськими цифрами без знаків номера, рисочок тощо (за необхідності);
- формат показу слайдів – «Демонстрація»;
- графічний і текстовий матеріали розміщуються на слайдах так, щоб ліворуч і праворуч від краю слайда залишалось чисте поле шириною не менше 0,5 см.

Використовується програма PowerPoint. Обсяг: 13-15 слайдів у вигляді файлу формату *.ppt або *.pptx.

Мова презентації – українська.

Додаткові вимоги до змісту презентації (за Д. Льюїсом):

- кожен слайд має відображати одну думку;
- текст має складатися з коротких слів та простих речень;
- рядок має містити 6 – 8 слів;
- всього на слайді має бути 6 – 8 рядків;
- загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
- дієслова мають бути в одній часовій формі;
- заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні ідеї слайда;
- у заголовках мають бути і великі, і малі літери (а не тільки великі);
- слайди мають бути не надто яскравими – зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху ефективної передачі даних;
- кількість блоків статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох;
- підпис до ілюстрації розміщується під нею, а не над нею;
- усі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі.

При підготовці та написанні реферату рекомендується використовувати наступний досвід:

1. Студент повинен уважно ознайомитися з рекомендованою тематикою рефератів, запропонованою в цій розробці, і вибрати тему. Можна запропонувати свою власну тему реферату.

2. З'ясувати зміст обраної теми та цільову настанову, проконсультуватися з цього приводу у викладачів, визначити і накреслити головні питання які підлягають розгляду.

3. При необхідності скласти план особистої роботи. У плані визначити терміни написання реферату, редагування, виготовлення наочних матеріалів (схем, таблиць, тощо).

4. Підготувати список необхідної літератури з теми. У цій роботі

доцільно користуватися каталогами бібліотек.

5. Вивчити рекомендовану літературу, тобто вибрати основні положення, які відносяться до теми реферату, з'ясувати фактичний матеріал та висновки, до яких приходить автор. Під час вивчення літератури треба робити відповідні записи, які потім слід використати при написанні реферату.

Характеристика та вимоги до основних компонентів змісту реферату:

При написанні реферату бажано дотримуватися відповідних вимог.

Структура реферату включає такі основні елементи (орієнтовна):

- титульний аркуш (додаток А);
- зміст;
- вступ;
- основна частина, яка складається з 2-3 рівнозначних за обсягом розділів, кожний з яких завершується стислими висновками;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідністю).

Титульна сторінка реферату оформлюється за встановленим зразком (див. додаток А) та є першою сторінкою реферату, проте номер на ній не проставляється.

Зміст роботи подається на початку реферату. Він повинен бути оформлений як простий або розгорнутий план. Зміст містить назву та нумерацію усіх розділів і підрозділів.

У **Вступі** необхідно відобразити роль і значення проблеми (теми), що вивчається, вказати мету, завдання, об'єкт роботи.

Основна частина подається у вигляді систематизованої реферативної інформації та її аналізу, що передбачає безпосередній виклад змісту теми реферату, глибоке і всебічне висвітлення її основних положень.

У **висновках** необхідно підвести підсумки досліджень, які проведені в рефераті.

Список використаних джерел містить перелік літературних джерел, що використовуються при підготовці реферату. Список використаних джерел повинен складати не менше 10 найменувань. Мінімальна кількість джерел має становити не менше ніж 60 % найменувань за останні 5 років. Кількість Інтернет документів не повинна перевищувати 15 % загальної кількості списку джерел.

Додатки складаються з допоміжних таблиць, розмір яких більший за одну сторінку, діаграм, схем, інструкцій, методик, звітної документації, допоміжних ілюстрацій, тощо і нумеруються в тій послідовності, в якій на них надаються посилання в тексті.

Орієнтований розподіл складових структури реферату та їх обсяг здійснюється в такому порядку:

Таблиця 1

Приблизний розподіл складових структури реферату

Основні елементи структури	Кількість сторінок	Обсяг
Титульний аркуш	1 стор.	Обсяг 15-20 сторінок
Зміст	1 стор.	
Умовні позначки (скорочення)	1 стор. (за необхідністю)	
Вступ	1-2 стор.	
Основна частина: 2-3 рівновеликих розділи, які можуть складатися з 2-4 підрозділів (але необов'язково). Кожна складова основної частини (розділи) завершується стислими висновками (не виносяться до змісту)	до 15 стор. (з загальним обсягом 20 стор.), або до 10 стор. (з загальним обсягом 15 стор.)	
Висновки	1-2 стор.	Обсяг не обмежений
Список використаних джерел	10-15 джерел	
Додатки	не регламентуються	

Правила оформлення реферату:

Текст реферату виконується на стандартних аркушах формату А4 (210x297) і розміщується на одній стороні аркуша. Тип шрифту – Times New Roman Cyr. Шрифт основного тексту – звичайний, розмір 14; абзац – 1,25; інтервал – 1,5; текст повинен бути відформатованим по ширині й без перенесень. Кожна сторінка має однакові поля: ліве – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє, нижнє – 20 мм. Загальний обсяг реферату, виконаного на комп'ютері, – 15-20 сторінок, або 10-15 сторінок рукописного тексту.

Сторінка тексту повинна містити 29-30 рядків.

Розділи нумерують арабськими цифрами, підрозділи – двома арабськими цифрами, розділеними крапкою: перша означає номер розділу, друга – підрозділу. Номер розділу та підрозділу показують перед їх заголовком, у кінці заголовка крапку не ставлять. Підкреслювання, фарбування та переніс слів у заголовках не допускається. Кожний розділ треба починати з нової сторінки.

Усі сторінки роботи послідовно нумерують арабськими цифрами, проставляючи їх у правому верхньому куті (без крапки). Нумерація сторінок починається з титульного листа, на якому цифра «1» не ставиться. Рисунки, таблиці (які розміщені в тексті роботи), список використаних джерел, додатки також включаються до наскрізної нумерації.

При написанні реферату необхідно: викладати матеріал грамотно з використанням наукового стилю писемної мови, логічно, послідовно; чітко формулювати думки; узагальнювати результати досліджень у вигляді таблиць, схем, діаграм, безпосередньо пов'язаних з питаннями теми, але їх кількість не повинна бути надмірною. Мова написання реферату – українська.

Оформлення ілюстрацій, таблиць, цитат у ІНДЗ за видами:

Усі ілюстрації (графіки, схеми, діаграми тощо) іменуються рисунками. Рисунки нумеруються послідовно в межах розділу та порядкового номера рисунка, розділених крапкою, наприклад: 3.2 (другий рисунок третього розділу). Рисунки повинні розміщуватися зразу після посилання на них у тексті

ІНДЗ. Кожний рисунок повинен супроводжуватися змістовним підписом. Підпис розміщується під рисунком в один рядок з номером.

Таблиці повинні мати назву, яка відображає їх зміст. Таблиці повинні бути компактними, наочними і зрозумілими. Небажаним є перенос таблиць, якщо зони повністю вміщуються на одній сторінці.

Усі таблиці повинні бути пронумеровані. Номер таблиці ставиться зліва від назви і складається із номера розділу та порядкового номера таблиці, розділених крапкою, наприклад, 1.1. (перша таблиця першого розділу), 2.1 (перша таблиця другого розділу).

Скорочення слів у заголовках розділів, підрозділів, таблиць, додатків і в підписах під рисунками не допускається, а в тексті можливі лише загальноприйняті скорочення.

При написанні ІНДЗ обов'язковими є посилання на автора та джерело, звідки запозичені матеріал або окремі дані. Цитати, взяті із праць або офіційних документів, повинні відповідати оригіналу.

Перелік літературних джерел, використаних при виконанні ІНДЗ, наводять наприкінці тексту, а по тексту повинні бути наведені посилання, які подаються у квадратних дужках з вказівкою номеру джерела у списку літератури та сторінки, наприклад, [1, с. 15–11], або «... у працях [3–5]...», або «... у працях [3; 5]...» і т.д.

Бібліографічний опис списку використаних джерел у ІНДЗ за видами:

Необхідно оформляти з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Література подається в алфавітному порядку або в порядку посилання в тексті.

Наведені в списку використаних джерел друковані праці записують мовою оригіналу і оформляють згідно з вимогами державного стандарту. Зразок оформлення літератури:

1. Єремєєва І. А. Теорія міжнародних відносин : підручник. Дніпро : ДДУВС, 2023. 140 с.
2. Кузь О. М., Коротков Д. С., Михайличенко Д. Ю., Бровко О. В. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб./ за заг. ред. О. М. Кузя. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 201 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25295>
3. Hedikova N., Muzychenko G. Current Local Government Institute reforming: Polish and Ukrainian cases. *European journal of transformation studies*. 2021. Vol. 9, №. 1. P. 87–100.

При виконанні ІНДЗ необхідно дотримуватись наступних вимог:

№ з/п	Критерії	Показники
1	Науковість, об'єктивність	Уміння поставити проблему, встановити її актуальність, сформулювати мету і завдання дослідження. Відображення основних термінів і фактичного матеріалу з теми дослідження. Знання існуючих способів і оригінальність власного вирішення проблеми, що досліджується. Уміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, працювати з літературними джерелами. Повнота розкриття теми. Достовірність наданої інформації. Коректність змісту та фактів, наведених у ІНДЗ. Знання змісту виконаної роботи, вільне володіння інформацією з теми.
2	Відповідність стандартам оформлення	Знання і виконання вимог щодо оформлення змісту виконаної роботи (титульний лист, зміст, мета і предмет дослідження основна частина, висновки, список використаних джерел). Мовне оформлення та володіння стилем наукового викладу. У презентаціях: розміщення і комплектування об'єктів. Єдиний стиль слайдів.

3	Послідовність, системність	Уміння виокремити головне. Уміння подавати інформацію системно, логічно, послідовно, лаконічно та завершено.
4	Доступність	Простота і ясність викладу. Уміння логічно, доказово подати інформацію. Уміння описувати хід виконання дослідження. Використання інформаційних джерел і посилання на них. Логічність висловлювання думок, уміння порівнювати, аналізувати.
5	Зв'язок з життям (практичність)	Наявність рекомендацій щодо використання результатів дослідження.
6	Свідомість, творчість і активність	Розуміння і аргументація актуальності теми. Уміння оцінювати достовірність отриманих результатів, узагальнювати і робити висновки. Виявлення власного ставлення до проблеми. Творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу. Уміння аргументовано захищати власну точку зору. Уміння коректно, стисло, точно відповідати на запитання.
7	Наочність	Використання під час захисту ІНДЗ засобів унаочнення та якості їх виконання. Відповідність ілюстрацій темі і результатам дослідження. Схеми, графіки тощо, чіткі, доступні до сприйняття. Використання інформаційних джерел і власних ілюстрацій (малюнків, фото, відео).

Захист індивідуального навчально-дослідного завдання

Захист індивідуального навчально-дослідного завдання відбувається на практичному занятті.

Представляючи свою роботу на захисті, студент повинен у стислому вигляді обґрунтувати актуальність теми та схарактеризувати структуру роботи; стисло викласти найбільш важливі положення та основний зміст роботи; коротко охарактеризувати результати дослідження.

На виступ студента відводиться до 5-7 хвилин. Виступ та відповіді на запитання, зауваження й побажання повинні показати найвищий рівень теоретичної підготовки студента, його всебічну ерудицію та вміння доступно викласти основні результати проведеного дослідження.

За результатами захисту індивідуального навчально-дослідного завдання викладач ухвалює рішення щодо оцінки роботи та робить позначку про захист на титульній сторінці завдання.

Повторний захист індивідуального навчально-дослідного завдання з метою підвищення оцінки не дозволяється.

Дотримання вимог академічної доброчесності

Згідно статті 42 Закону України «Про освіту» та «Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»» (затверджено Вчено радою протокол № 9 від 26.04.2018, розміщено на офіційному веб-сайті університету: https://pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P101.pdf) кожний студент повинен дотримуватися академічної доброчесності.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності при написанні ІНДЗ передбачає:

- самостійне виконання всіх етапів підготовки та написання навчальної роботи;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Якщо ІНДЗ у більшості складається з перефразованих ідей інших авторів без оригінального аналізу чи думок студента, воно все одно буде вважатися плагіатом, навіть якщо усі запозичені думки будуть правильно процитовані.

РОЗДІЛ 4.
КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ
ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Питання до самоконтролю

1. Проаналізуйте основні наукові підходи щодо визначення сутності поняття «міжнародні відносини». Яке, на Ваш погляд, є найбільш вживаним.
2. Назвіть основні особливості міжнародних відносин.
3. Що Ви розумієте під теорією міжнародних відносин?
4. Розкрийте зміст об'єкта теорії міжнародних відносин.
5. Дайте визначення предмету дослідження теорії міжнародних відносин.
6. Охарактеризуйте структуру міжнародних відносин.
7. Які функції може виконувати теорія міжнародних відносин?
8. Розкрийте основний зміст давньоіндійського трактату «Артхашастра» з точки зору теорії міжнародних відносин.
9. На чому ґрутуються теоретичні уявлення про міжнародні відносини в конфуціанстві і легізмі?
10. Назвіть і охарактеризуйте основні напрямки щодо вивчення міжнародних відносин в Античній Греції.
11. У чому полягає сутність космополітизму?
12. Визначте основні теоретичні та політичні аспекти теорії міжнародних відносин у вченні А. Блаженного та Ф. Аквінського.
13. Розкрийте сутність теорії «двох мечів» Б. Клервоського.
14. У чому полягає критика макіавеллізму Т. Кампанеллим.
15. Розкрийте сутність ідеї створення універсальної європейської континентальної імперії у вченні М. Гаттінара.
16. Чим обумовлено розвиток теорії міжнародних відносин у Новий час?
17. Який внесок у формування теорії міжнародних відносин зробили представники французької і англійської міжнародно-політичної думки Нового часу?

18. Назвіть основні положення проекту «вічного миру» Ш. І. де Сен-П'єра.
19. У чому полягає особливість концепцій міжнародних відносин представників німецької політичної думки?
20. Проаналізуйте погляди представників марксистської парадигми на міжнародні відносини.
21. Схарактеризуйте основні положення вчення засновників марксизму К. Маркса і Ф. Енгельса.
22. Вкажіть особливості концепцій про міжнародні відносини українських мислителів Кирило-Мефодіївського братства.
23. Розкрийте сутність політичних ідей Т. Шевченко, М. Драгоманова.
24. Назвіть основні положення політичного ідеалізму в теорії та практиці міжнародних відносин.
25. Розкрийте суть і значення політичної спадщини В. Вільсона в теорії міжнародних відносин.
26. Проаналізуйте ідеалістичне розуміння міжнародних відносин в працях Д. Перкінса, У. Ліппмана, Ф. Таненбаума, Т. Мюрєя, Д. Фосдіка, П. Лайнбарджера та ін.
27. Проаналізуйте політико-реалістичні парадигми в теорії міжнародних відносин (Р. Нібура, Е. Карр, Ч. Кеглі, О. Віткопф, Г. Морґентау).
28. Розкрийте зміст теоретичних концепцій Г. Кісінджера та А. Арона.
29. Визначте та охарактеризуйте напрями політичного реалізму.
30. Визначте характерні особливості модерністських досліджень наприкінці 50-х – 60-і рр. XX ст.
31. Проаналізуйте ідеї Л. Річардсона та Куїнса Райта.
32. Розкрийте зміст системного підходу до аналізу міжнародних відносин та ситуацій.
33. Визначте особливість трактування міжнародних відносин теоріями зв'язку.
34. У чому полягає критика Х. Буллом модерністського підходу?
35. Визначте особливості теоретико-методологічних засад школи неореалізму у вивченні міжнародних відносин.

36. У чому полягає основна відмінність ідей неомарксистів від класичного марксизму?
37. З'ясуйте вклад неолібералів в термінологію ТМВ.
38. У чому полягає основна відмінність неолібералізму від класичного ідеалізму.
39. Охарактеризувати сутність світо-системного аналізу І. Валлерстайна.
40. Проаналізуйте постмодерністські концепції інтерпретації міжнародних відносин (Р. Ешлі, М. Фуко, Ж. Деррід, Ж. Лакан, С. Жижек).
41. Назвіть та охарактеризуйте основні течії постмодернізму.
42. Розкрийте сутність цивілізаційного підходу з позиції теорії міжнародних відносин.
43. Поясніть зміст та значення концепції «кінця історії» Ф. Фукуями.
44. Розкрийте сутність концепції «зіткнення цивілізацій» С. Хантігтона.
45. Проведіть критичний аналіз основних концепцій цивілізаційного підходу щодо проблем міжнародних відносин.
46. З'ясуйте роль України як геополітичного центру Європи для подальших трансформаційних змін у світовому просторі.
47. Розкрийте сутність системного підходу.
48. Дайте визначення понять «система», «міжнародна система».
49. З'ясуйте і охарактеризуйте середовище міжнародної системи, його особливості.
50. Розкрийте сутність та особливості міжнародних систем.
51. Проаналізуйте концепцію Р. Арон про структурні характеристики міжнародної системи.
52. Проаналізуйте погляди М. Каплана щодо сутності й різновидів базових міжнародних систем.
53. Розкрийте суть поняття міжнародного порядку в реалістичній традиції об'єктивно заданого стану.
54. Розгляньте основні підходи до встановлення поняття учасника (актора) в теорії міжнародних відносин.

55. Назвіть головні елементи, які розкривають зміст поняття «держава».
56. У чому полягає суверенність влади держави?
57. Яке значення має національно-державний суверенітет у міжнародних відносинах?
58. Визначте ознаки неурядових міжнародних організацій.
59. Проаналізуйте теорії міжнародних відносин про роль недержавних акторів та процеси формування міжнародного громадянського суспільства.
60. Проаналізуйте наукові підходи вчених щодо визначення поняття «інтерес» в теорії міжнародних відносин.
61. Яким чином співвідносяться суспільні інтереси, інтереси нації і держави?
62. Яким чином співвідносяться інтереси і потреби у політиці держави?
63. Вкажіть шляхи та методи вирішення потреб і інтересів в соціальному житті.
64. З'ясуйте значення сили в сучасних міжнародних відносинах.
65. Визначте та схарактеризуйте центри сили міжнародної політики.
66. Визначте суттєві особливості та відмінності правових і моральних норм у сфері міжнародних відносин.
67. Назвіть суб'єкти міжнародного права.
68. У чому полягає відмінність між правом та мораллю?
69. Проаналізуйте погляди Г. Моргентау і Р. Арона на взаємозв'язок моралі і національного інтересу в міжнародних відносинах.
70. Назвіть головні принципи успішного врегулювання конфліктів.
71. Які Ви знаєте засоби вирішення міжнародних конфліктів?
72. Визначте головні механізми мирного розв'язання міжнародних конфліктних ситуацій.
73. Схарактеризуйте типи спільних рішень.
74. Яким чином забезпечується переговорний процес?
75. Дайте визначення поняття «міжнародне співробітництво».
76. Яким чином співвідносяться стабільність міжнародних систем та міждержавне співробітництво?

Питання для підготовки до заліку

1. Міжнародні відносини як суспільне явище, їх сутність, характер.
2. Об'єкт, предмет, функції теорії міжнародних відносин.
3. Теорія міжнародних відносин у системі суспільних наук.
4. Структура теорії міжнародних відносин.
5. Методи дослідження теорії міжнародних відносин.
6. Понятійно-категоріальний апарат теорії міжнародних відносин.
7. Проблема міжнародних відносин у політичній думці Стародавнього світу.
8. Відмінності між конфуціанством та легізмом у поглядах на міжнародні відносини.
9. Погляди Фукідіда як засновника реалістичного напрямку у вивченні міжнародних відносин.
10. Ідеї християнства і середньовічні уявлення про світопорядок.
11. Формування та розвиток реалістичних уявлень про міжнародні відносини у політичній думці епохи Відродження.
12. Проблема забезпечення міжнародної безпеки у поглядах Е. Роттердамського та Г. Гроція.
13. Роль права як регулятору міжнародних відносин у поглядах Г. Гегеля.
14. Марксистське розуміння сутності міжнародних відносин.
15. Уявлення про міжнародні відносини в історії української соціально-політичної думки: М. Костомаров, Т. Шевченко, М. Драгоманов.
16. Політичний ідеалізм в теорії та практиці міжнародних відносин у 30-х – 60-х рр. XX ст.
17. Принципи ідеалізму в теорії міжнародних відносин. Ідеалізм в політичній практиці.
18. Критика ідеалізму Е. Карром.
19. Політичний реалізм в Західній Європі. Актуалізація реалістичного підходу в період між двома світовими війнами.
20. Основні принципи політичного реалізму Г. Моргентау.
21. Розвиток реалістського підходу в міжнародних відносинах в праці Р. Арона

«Війна та мир між націями».

- 22.Модерністські концепції міжнародних відносин.
- 23.Системний підхід модерністів до аналізу міжнародних відносин та ситуацій.
- 24.Критика Х. Буллом модерністського підходу.
- 25.Розвиток теорії неореалізму в працях К. Волтца.
- 26.Відмінність неореалізму від теорії класичного реалізму.
- 27.Принципи та основні течії неолібералізму.
- 28.Неолібералізм та його відмінність від класичного ідеалізму.
- 29.Неомарксизм в міжнародних відносинах: течії та принципи.
- 30.Теорія світо-систем І. Валлерстайна.
- 31.Постмодерністські течії в теорії міжнародних відносин.
- 32.Концепція «кінця історії» та теорії глобального управління Ф. Фукуями.
- 33.Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантігтона.
- 34.Місце України у геополітичних концепціях З. Бжезинського.
- 35.Середовище, сутність та особливості міжнародних систем.
- 36.Структурний аспект міжнародних систем.
- 37.Типологія міжнародних систем
- 38.Типологія міжнародних систем М. Каплана.
- 39.Закони функціонування й трансформації міжнародних систем.
- 40.Формування та еволюція міжнародних систем.
- 41.Біполярний і мультиполярний устрій та характер сучасної міжнародної системи.
- 42.Поняття міжнародного порядку в реалістичній традиції об'єктивно заданого стану; в ліберальній традиції («глобальне громадянське суспільство», «міроуправління»).
- 43.Нова геополітична карта світу і тенденції геополітичних змін у постбіполярному світі.
- 44.Формування нового міжнародного порядку.
- 45.Сутність і роль держави як актора міжнародних відносин.
- 46.Міжнародні організації як актори міжнародних відносин: сутність, ознаки,

типологія.

47. Міжнародні міжурядові організації, міжнародно-правовий статус, особливості функціонування й основні критерії диференціації.
48. Роль і місце міжнародних організацій у сучасній системі міжнародних відносин (ООН, ОБСЄ, Рада Європи, НАТО, СНД тощо), елементи наднаціональності в їх діяльності.
49. Недержавні актори міжнародних відносин, їх статус, особливості функціонування й основні критерії диференціації.
50. Неурядові міжнародні організації та особливості їх впливу на міжнародні відносини.
51. Транснаціональні корпорації та їх вплив на міжнародні відносини.
52. Нетрадиційні актори міжнародних відносин, їх статус, особливості функціонування.
53. Гуманізація міжнародних відносин та зростання впливу фізичних осіб на міжнародну систему.
54. Поняття та зміст категорії «національний інтерес», його структура.
55. Безпека і виживання як основа національно-державного інтересу:
Г. Моргентау, Р. Арон, Р. Нібура.
56. Проблема узгодженості та протиріч зовнішньополітичних інтересів, шляхи її вирішення.
57. Роль та можливі наслідки протиріч зовнішньополітичних інтересів держав.
58. Аспіраційні потреби в міжнародних відносинах: сутність, зміст і причинна обумовленість. Оперативні потреби і основні закономірності їх задоволення.
59. Взаємозв'язок між потребами, інтересами та цілями в міжнародних відносинах.
60. Засоби досягнення цілей в міжнародних відносинах, їх характеристика: переконання, загроза, сила.
61. Закон балансу сил та його роль як регулятора міжнародних відносин.
62. Особливості процесу застосування сили в умовах сучасних міжнародних відносин.

63. Концептуалізація понять «м'яка сила», «жорстка сила», «розумна сила» у міжнародних відносинах. Виміри їх застосування провідними державами світу.
64. Історичні форми і особливості регулятивної ролі міжнародного права.
65. Основні принципи міжнародного права та їх роль у регулюванні міжнародних відносин. Статут ООН.
66. Права людини і міжнародне гуманітарне право.
67. Проблема «гуманітарного втручання» у сучасних міжнародних відносинах.
68. Взаємодія права і моралі в міжнародних відносинах.
69. Відмінності між правом та мораллю.
70. Мораль і національний інтерес: Г. Моргентау, Р. Арон.
71. Основні імперативи міжнародної моралі.
72. Дієвість моральних норм у міжнародних відносинах.
73. Сутність і типологія міжнародних конфліктів.
74. Структура та процес розвитку міжнародних конфліктів.
75. Основні причини виникнення міжнародних конфліктів.
76. Основні фази розвитку міжнародних конфліктів.
77. Стратегія поведінки в конфлікті (суперництво, співробітництво, компроміс, пристосування, уникнення).
78. Шляхи мирного врегулювання міжнародних конфліктів.
79. Особливості, технологія та етапи міжнародних переговорів.
80. Форми, методи та функції дипломатії.
81. Розвиток української дипломатії періоду незалежності.
82. Поняття і причини міжнародного співробітництва.
83. Мотиви, типи і форми міжнародного співробітництва.
84. Єврорегіони як специфічна форма міжнародного співробітництва.
85. Проблема стабільності міжнародних систем та міждержавне співробітництво: взаємозалежність і взаємовплив.
86. Умови міждержавної стабільності.
87. Глобалізаційні та інтеграційні міжнародні процеси, і їх вплив на характер

взаємин держав.

88.Співробітництво та інтеграційні процеси у ХХІ ст.

89.Стадії, форми і наслідки інтеграційних процесів.

90.Стан інтеграційних процесів у сучасному світі.

РОЗДІЛ 5.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань або здобувач відмовляється від відповіді, або відсутній.
	1 бал	Здобувач розпізнає об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; використовує елементарні прийоми виконання практичного завдання.
	2 бали	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; виконує частину практичного завдання.
	3 бали	Здобувач надає відповіді на запитання в цілому правильні, але припускається помилок у визначеннях; робить власні висновки, наводить приклади практичного використання; виконує практичне завдання з незначними огріхами.
	4 бали	Здобувач надає відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання; надаючи відповідь на питання, розмірковує, робить власні висновки, правильно виконує практичне завдання.
Самостійна робота здобувача	0 балів	Завдання не виконано.
	1 бал	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	2 бали	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги

		викладача.
	3 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	4 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (есе / доповідь з комп'ютерною презентацією / реферат)	есе	
	1 бал	Представлений текст не є по формі есе (есе підміняється рефератом).
	2-3 бали	Есе не відповідає необхідному обсягу, змістовні зв'язки тексту есе з цитованими науковими текстами відсутні, внутрішня логіка есе порушена (текст є апікацією з власної думки і «цитат» з наукових текстів). Представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без аргументації.
	4-5 балів	Есе відповідає необхідному обсягу, власна позиція здобувача формально підкріплена посиланнями на наукову літературу за відсутності змістовних зв'язків з цитованими науковими текстами. Проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів. Власна думка не достатньо аргументована практичними фактами.
	6-7 балів	Есе відповідає необхідному обсягу, власна позиція викладена. Проблема розкрита з використанням основних термінів і понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки й обґрунтування не присутні або явно не простежуються). Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти. Проте наукове обґрунтування

		виконано схематично, позиція здобувача і наукові тексти формально узгоджені, при цьому внутрішня логіка есе розмита.
8-9 балів		Есе відповідає необхідному обсягу, власна позиція викладена грамотно. Проблема розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Власна думка аргументована практичними фактами.
10 балів		Есе відповідає необхідному обсягу, власна позиція викладена грамотно і самостійно. Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на практичні факти.
<i>доповідь з комп'ютерною презентацією</i>		
0 балів		Не зараховуються презентації, які є плагіатом або передруком з мережі Інтернета; проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання; завдання не виконано.
1 бал		Презентація не відповідає необхідному обсягу, багато її частин не має відношення до теми дослідження. Відсутній план для створення повної і добре оформленої презентації. Зміст роботи не відповідає плану, інформація не точна або пропущена, відсутні висновки та узагальнення і внутрішня логічна послідовність. Оформлення має суттєві недоліки. Доповідь не відображає зміст роботи, більшість відповідей на запитання некоректні, неточні або неправильні, здобувач не володіє предметом дослідження.
2-3 бали		Презентація не відповідає необхідному обсягу, не містить вступу і висновків. Побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження. Презентація погано організована, без творчих знахідок, багато необхідних елементів пропущені. В презентації не визначені ключові положення, інформація не точна, на більшість запитань не можливо знайти відповідь. Здобувачем вищої освіти представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без аргументації, висновки є нелогічними і необґрунтованими. Відповіді на запитання

		фрагментарні, або відсутні.
4-5 балів		Презентація відповідає необхідному обсягу, тема роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру, певний матеріал викладено некоректно, наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення, авторські висновки. Порушена логіка представленого матеріалу. Презентація організована без творчих знахідок. Є зауваження щодо оформлення тексту пропозицій та презентації. Деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими. Наочні матеріали не відображають зміст передбачуваного дослідження. Відповіді на запитання фрагментарні, не точні.
6-7 балів		Презентація відповідає необхідному обсягу, тема розкрита з використанням сучасного аналітичного і методологічного інструментарію. Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти. Проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція здобувача і наукові/навчальні тексти формально узгоджені, зустрічається порушення логіки викладу. Аналіз літературних джерел зроблений поверхнево, інколи відсутні узагальнення, наукова полеміка, авторські висновки, посилання на першоджерела. Відповіді на питання в основному правильні, здобувач добре знає предмет роботи.
8-9 балів		Презентація відповідає необхідному обсягу, тема розкрита, всі частини презентації містять важливі твердження за темою дослідження, але має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження, мають місце окремі недоліки не принципового характеру. Здобувач вищої освіти демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, працювати з літературними джерелами, в логічній послідовності проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань, формулювати висновки за темою дослідження. Відповіді на питання в основному правильні, здобувач вищої освіти добре знає предмет роботи.
10 балів		Презентація відповідає необхідному обсягу, має в основі ключові положення, які повністю

		розкривають тему дослідження. Всі частини презентації пов'язані з метою і завданням дослідження. Подана інформація чітка і зрозуміла. Здобувач вищої освіти демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу. Дослідження містить достатній і різноманітний масив опрацьованих інформаційних джерел, критичний огляд наукової і навчальної літератури, узагальнення і висновки, які дозволяють чітко визначити авторську позицію. Доповідь логічна, повна, стисла, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами. Відповіді на запитання правильні, стислі, аргументовані.
	<i>реферат</i>	
	0 балів	Не зараховуються реферати, які є плагіатом або передруком з мережі Інтернет.
	1 бал	Реферат виконаний самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки, або вони взагалі відсутні, тема не розкрита, робота не відповідає обсягу її оформлення не відповідає вимогам, список літератури менше 5 пунктів, з них менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів перевищує 15 % загальної кількості списку джерел.
	2 бали	Реферат виконаний самостійно, оформлення відповідає вимогам, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки, тема не розкрита, частина значимої інформації відсутня, список літератури менше 5 пунктів, з них менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів перевищує 15 % загальної кількості списку джерел.
	3 бали	Реферат виконаний самостійно, оформлення відповідає вимогам, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений

		схематично, у висновку сформульовані загальні висновки, тема не розкрита, робота не відповідає обсягу, список літератури понад 5 пунктів, з них менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів перевищує 15 % загальної кількості списку джерел.
	4 бали	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, розкрита актуальність теми, в аналітичній частині подано опис основної проблеми, представлена основна література по темі, у висновку сформульовані загальні висновки, тема в цілому розкрита, проте частина значимої інформації не увійшла в зміст реферату, список літератури понад 8 пунктів, з них менше 50 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота ретельно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
	5 балів	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, розкрита актуальність теми, в аналітичній частині подано опис основної проблеми, представлена основна література по темі, у висновку сформульовані загальні висновки, тема в цілому розкрита, проте частина значимої інформації не увійшла в зміст реферату, список літератури понад 8 пунктів, з них не менше 50 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота ретельно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
	6 балів	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, розкрита актуальність теми, в аналітичній частині подано опис основної проблеми, представлена основна література по темі, у висновку сформульовані загальні висновки, тема повністю розкрита, список літератури понад 8 пунктів, з них не менше 50 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота ретельно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
	7	Реферат виконаний самостійно і відповідає

	балів	обсягу, обґрунтовано актуальність обраної теми, повно і чітко представлені основні теоретичні поняття, в аналітичній частині дано повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку сформульовані розгорнуті висновки, тема повністю розкрита, в рефераті дотримана структура написання реферату, список літератури понад 8 пунктів, з них не менше 50 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота грамотно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
	8 балів	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, обґрунтовано актуальність обраної теми, повно і чітко представлені основні теоретичні поняття, в аналітичній частині дано повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку сформульовані розгорнуті висновки, тема повністю розкрита, в рефераті дотримана структура написання реферату, список літератури понад 8 пунктів, з них не менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота грамотно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
	9 балів	Реферат виконаний самостійно і відповідає обсягу, обґрунтовано актуальність обраної теми, повно і чітко представлені основні теоретичні поняття, в аналітичній частині дано повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку сформульовані розгорнуті висновки, тема повністю розкрита, в рефераті присутня оригінальна ідея аналізу або структурування матеріалу, список літератури понад 8 пунктів, з них не менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота грамотно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
	10	Реферат виконаний самостійно і відповідає

	балів	обсягу, обґрунтовано актуальність обраної теми, повно і чітко представлені основні теоретичні поняття, в аналітичній частині дано повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку сформульовані розгорнуті висновки, тема повністю розкрита, в рефераті присутня оригінальна ідея аналізу або структурування матеріалу, список літератури понад 10 пунктів, з них не менше 60 % найменувань за останні 5 років, кількість Інтернет-документів не перевищує 15 % загальної кількості списку джерел, робота грамотно оформлена і представлена до перевірки у визначений викладачем термін.
Підсумковий тест	0-10 балів	Робота складається з 20 тестових питань, кожне з яких має лише одну правильну відповідь, що оцінюється в 0,5 бал.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (заліку)

Для навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), студент отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою, логікою та аргументованістю. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 В)	Здобувач вільно володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом теорії міжнародних відносин в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, аргументовано висловлює свої думки, робить на їхній основі аналіз можливих

	ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але припускається несуттєвих помилок; виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Добре (74-81 C)	Здобувач добре володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення теорії міжнародних відносин, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Не завжди виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою, але не логікою та аргументованістю. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач частково володіє навчальним матеріалом, передбаченим робочою програмою дисципліни. Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач опанував навчальний матеріал в мінімально допустимому обсязі, передбачений програмою навчальної дисципліни. Відповіді неточні або мало аргументовані, з порушенням послідовності викладання. При розкритті теоретичних положень припускається серйозних помилок, неточності у розумінні та інтерпретації основних закономірностей. Має практичні навички, достатні для виконання завдань на рівні мінімально допустимих вимог. При вирішенні завдань виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але не розуміє достатньою мірою мету роботи, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок. Виконує завдання зі значною кількістю грубих помилок.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач недостатньо володіє навчальним матеріалом (менше, ніж половина обсягу навчального матеріалу), знання фрагментарні, під час відповіді припускається суттєвих помилок, не може викласти зміст основних положень, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок, необхідні практичні уміння роботи не сформовані, принципові помилки в ході виконання завдань, не може самостійно виконати роботу. Здобувач демонструє недостатній рівень сформованості знань і вмінь по деяких складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про

	необхідність їх доопрацювання та повторного складання контрольних заходів.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не володіє навчальним матеріалом передбачений програмою навчальної дисципліни, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, не усвідомлює мету вивчення дисципліни, відсутні практичні уміння та навички, не вміє орієнтуватися під час розв'язання практичних завдань, більшість навчальних завдань не виконано. Здобувач демонструє повну не сформованість знань і вмінь по всіх складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність повторного вивчення курсу.

Розподіл балів, які отримують здобувачі за результатами поточного і підсумкового контролю (залік)

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота)			ІНДЗ	Підсумковий тест	Сума
Теми	Бали	Разом	0–10	0–10	0–100
Тема 1	0–8	0–80			
Тема 2	0–8				
Тема 3	0–8				
Тема 4	0–8				
Тема 5	0–8				
Тема 6	0–8				
Тема 7	0–8				
Тема 8	0–8				
Тема 9	0–8				
Тема 10	0–8				

Шкала оцінювання за всіма видами контролю (залік):

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка а ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	зараховано
60–63	E	
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Єремєєва І. А. Теорія міжнародних відносин : підручник. Дніпро : ДДУВС, 2023. 140 с.
2. Кузь О. М., Коротков Д. С., Михайличенко Д. Ю., Бровко О. В. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб./ за заг. ред. О. М. Кузя. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 201 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25295>
3. Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. Теорія міжнародних відносин : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2022. 176 с. URL: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/naukovi_vydannia/teoriya_mignarodnih_vidnosin_compressed.pdf
4. Мателешко Ю. П. Теорія міжнародних відносин : навч. посіб. Ужгород : Говерла, 2020. 156 с.
5. Теорія міжнародних відносин : підручник / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов та ін.] ; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2022. 472 с. URL: file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/_2022_1-1.pdf

Допоміжна

1. Бжезінський Зб. Велика шахівниця / пер. с англ. О. Фешовець. Київ : Фабула, 2019. 288 с.
2. Війни інформаційної епохи: міждисциплінарний дискурс : монографія / за ред. В. А. Кротюка. Харків : ФОП Федорко М. Ю., 2021. 558 с.
3. Гедікова Н. П. Новий світовий порядок і роль у ньому України. *Politicus*. 2023. № 4. С. 31–36. URL: http://politicus.od.ua/4_2023/5.pdf
4. Грушко І. Концептуалізація національних інтересів у теорії міжнародних відносин. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2020. № 2 (8). С. 6–17.

5. Іжнін І. І., Пик С. М., Поліщук К. В. Міжнародні конфлікти (кінець XIX – перша половина XX століття) : підручник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 448 с.
6. Історія дипломатії : навч.-метод. посібник / за ред. О. В. Бігняка. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 116 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fadc6afd-64bc-4d29-ab76-c0004f31496f/content>
7. Історія політичної думки : підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Львів : Новий Світ–2000, 2020. 1000 с.
8. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин. Чернівці: Книги - XXI. 2019. 271 с.
9. Коротков Д. С. Вплив ліберально-ідеалістичного напрямку на традиційну гегемонію реалістів у теорії міжнародних відносин. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2020. Т. 12. № 2. С. 87–93.
10. Кукалець О. Є. Публічна дипломатія в теорії міжнародних відносин. *Наукові записки студентів та аспірантів*. Серія : Міжнародні відносини. 2020. Вип. 5. С 141–147. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/8273/1/17.pdf>
11. Наумкіна С. М. ЄС як середовище конфліктів: аналіз основних ліній розлому в інтересах держав-учасниць. *Політичні конфлікти і кризи в сучасній Україні та світі: практична реалізація врегулювання: монографія* / за заг. ред. Г. П. Щедрової. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 160 с. С 44–66.
12. Паніна І. Г. Дослідження миру: основні теоретичні перспективи. *Політичне життя*. 2022. № 1. С. 92–107.
13. Паніна І. Г. Ліберально-ідеалістична традиція в дослідженні миру. *Політичне життя*. 2021. №3. С. 132–140.
14. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Теорія міжнародних відносин : конспект лекцій. Одеса : Одеська політехніка, 2021. 223 с.
15. Hedikova N. P. Peculiarities and directions of the world political and ideological doctrines' evolution in modern conditions. The role of social sciences in Ukraine

and the world: milestones and outlook : collective monograph / O. Boryslavska, D. Kislov, V. Liakh, N. Nesprava, etc. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2020 P. 178–193.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт
URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт.
URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
3. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.
URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
4. Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. URL:
<http://www.iweir.org.ua.5>.
5. Інститут Євро-Атлантичного співробітництва. URL: <http://www.ieac.org.ua>
6. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. URL: <http://www.uceps.org>
7. Український центр політичного менеджменту. URL: <http://www.politik.org.ua>
8. International Relations Center. URL: <http://www.fpif.org>.
9. Brookings Institution. URL: <http://www.brookings.edu>
10. Foreign Policy Association. URL: <http://www.fpa.org>
11. International Institute for Strategic Studies. URL: <http://www.iiss.org>

ДОДАТКИ**Додаток А***Приклад титульної сторінки ІНДЗ*

**Міністерство освіти і науки України Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського»**

Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра політичних наук і права

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

(есе/доповідь з презентацією/реферат)

з дисципліни «Теорія міжнародних відносин»

на тему: «_____»
(назва теми)

Студента (ки) _____ першого
(бакалаврського) рівня вищої
освіти

_____ року навчання

_____ групи
спеціальності

(прізвище та ініціали)

Викладач: _____

Одеса – 20__ року

Навчально-методичне видання

Гедікова Наталя Пилипівна

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної і індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Методологія і методи політологічних досліджень» [для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія»].